

شرایط تشکیل عقد نکاح

قرارداد نامزدی

مقایسه بین فقه اسلامی و حقوق ایران و حقوق فرانسه

۳ - اگر خسارت وارده از حدود مخارج متعارفه متجاوز نباشد.

از این حکم معلوم میشود که مقنن ایران میخواهد تا موقعیکه صیغه نکاح جاری نشده نامزدها کاملاً آزاد باشند و هرگز برای اجتناب از جبران خسارات هنگفت ناشی از برهم زدن نامزدی خود را مجبور به قبول ازدواج نینند. پس در صورت برهم خوردن قرار داد نامزدی در حقیقت خسارتی جبران نمیشود بلکه طرف مغرور مخارج متعارفه را استرداد خواهد کرد - هرگاه مقصود جبران خسارت بود این تدارک ضرر محدود بمقدار معینی نمیگردید.

در اینجا دستور قانون مدنی ایران بی شباهت بقانون ترکیه نیست - ماده ۸۴ قانون مدنی ترکیه در موارد ذیل جبران خسارت را ممکن میداند:

۱ - اگر یکی از نامزدها قرار داد نامزدی را بدون علت موجه برهم زند.

۲ - اگر یکی از نامزدها بعلت سوء رفتار خود طرف دیگر را وادار به فسخ قرار داد نامزدی نماید در صورت احراز این دو شرط نامزدی که مسئول شناخته شده جبران خسارت طرف دیگر را خواهد کرد ولی فقط در حدود مخارج متعارفه که از نظر ازدواج شده است.

رویه متخذ در دادگاه های فرانسه بکلی با دستور قانون مدنی ایران و ترکیه فرق دارد در حقوق فرانسه لزوم جبران خسارت بعلت برهم زدن قرار داد نیست بلکه از این نظر است که برهم زنده مجرم شناخته شده و طبق ماده

حال باید دید ضمانت اجرائی دستور نامبرد چیست و اگر در قرار داد نامزدی شرایط لازمه مرعی نشده باشد چه اثر قانونی بر آن مترتب خواهد بود؟ - ماده ۱۰۳۶ قانون مدنی ایران میگوید «اگر یکی از نامزدها وصلت منظور را بدون علت موجهی بهم زند در حالی که طرف مقابل با ابویین او یا اشخاص دیگر با اعتماد وقوع ازدواج مغرور شده و مخارجی کرده باشند طرفی که وصلت را بهم زده است باید از عهده خسارات وارده بر آید ولی خسارات مزبور فقط مربوط بمخارج متعارفه خواهد بود» مقصود مقنن از «وصلت منظور» عبارت از قرار داد نامزدی است که حائز کلیه شرایط صحت باشد بنا بر این در صورت فقد یکی از شرایط یعنی هرگاه احد طرفین خالی از موانع نکاح نباشد بهم زند قرار داد نامزدی ایجاب نخواهد کرد که طرف از عهده خسارت مغرور برآید.

شرایط برهم زدن قرار داد نامزدی

قانون مدنی ایران (ماده ۱۰۳۵) میگوید که اگر زن یا مرد از وصلت امتناع کنند طرف دیگر نمیتواند از جهت صرف امتناع مطالبه خسارتی بنماید فقط استرداد هدایا ممکن است (مواد ۱۰۳۷ - ۱۰۳۸) - این اصل کلی است ولی استثناء ماده ۱۰۳۶ در شرایط ذیل جبران خسارت را پیش بینی کرده است:

۱ - اگر برهم زدن قرار داد بدون علت موجه باشد.
 ۲ - اگر طرف دیگر ابویین یا اشخاص دیگر با اعتماد وقوع ازدواج مخارجی کرده باشند.

البته این عقیده از نظر اصول کلی صحیح است منتهی چون مقنن جبران خسارت را محدود بمخارج متعارفه کرده جنبه جزائی امر قدری تخفیف می یابد چه مجازات واقعی آنستکه به نسبت خسارت وارده شدت حاصل کند نه اینکه محدود بیک میزان ثابتی گردد - بعلاوه مجازات باید متناسب باجرم باشد نه متناسب باخرجی که طرف کرده است

آیا درجه مواردی برهم زدن قرار داد موجه و جبران خسارت الزامی نخواهد داشت ؟ • قانون مدنی ایران در اینخصوص سکوت اختیار کرده است ولی میتوان مثال خوبی در ماده ۱۰۴۰ پیدا کرد طبق این ماده : «هریک از طرفین میتواند برای انجام وصلت منظور از طرف مقابل تقاضا کند که تصدیق طبیب بصحت از امراض مسریه مهم از قبیل سیفلیس و -وزاک و سل ارائه دهد» پس هرگاه نامزدی مطالبه تصدیق طبیب کند و طرف دیگر از ارائه آن امتناع نماید برهم زدن نامزدی مانعی نداشته و کاملاً موجه خواهد بود یعنی بهیچوجه خسارتی بر نامزد برهم زنده تعلق نخواهد گرفت •

V - طبیعت حقوقی قرارداد نامزدی

چیزیکه مسلم است اینکه عقد نکاح باقرار داد نامزدی بهیچوجه رابطه حقوقی ندارد و بهمین جهت قرارداد نامزدی لازم الاجراء نبوده و قابل تبدیل بنکاح نمیشود - این معنی از ماده ۱۰۶۲ قانون مدنی ایران استنباط می شود تا موقعیکه ايجاب و قبول صریح در قصد ازدواج مبادله نشده ازدواجی موجود نخواهد گردید - پس رضای ضمنی دو نامزد بر ایقاع نکاح بدون تأثیر مانده و قرار داد نامزدی تبدیل به عقد نکاح نمیشود ولی طبق قانون مسیح اگر بین دو نامزد روابط تناسلی اتفاق افتد این روابط دلیل بر قصد ازدواج بوده و فوراً قرارداد نامزدی تبدیل بعقد نکاح میشود •

در قانون مدنی ایران قرار داد نامزدی را میتوان عقد جائزی دانست زیرا طبق ماده ۱۰۳۵ هر یک از نامزدها میتوانند از وصلت منظور امتناع کنند یعنی حق فسخ خواهد داشت - ولی در حقوق فرانسه اطلاق لفظ عقد بر قرار داد نامزدی مشکل است چه که عقد (کنترا) قرار دادی را

۱۳۸۲ - ۱۳۸۳ قانون مدنی مسئول هر عملی که موجب اضرار بغیر باشد باید خسارت مغرور را جبران کند این خسارت لازم الجبران حتماً مادی نیست بلکه معنوی نیز میتواند باشد مثلاً اگر دختری بعلت بهم خوردن قرار داد نامزدی در اختیار شوهر دیگر دچار اشکالاتی شود میتواند جبران این خسارت معنوی را مطالبه کند - طبق رویه قضائی دادگاههای فرانسه امکان صدور حکم له مغرور مشروط باحراز شرایط زیر است :

- ۱ - باید که نامزد خطا کار باشد یعنی قرار داد را خودش برهم زده باشد •
 - ۲ - باید که برهم زدن قرار داد نامزدی از روی عمد و بقصد اضرار اتفاق افتاده باشد بعبارت دیگر علت موجهی موجب این اقدام نشده باشد •
 - ۳ - باید که طرف از این برهم خوردن قرار داد نامزدی مغرور شده باشد •
 - ۴ - باید بین خطای نامزد و خسارت طرف رابطه علت و معلولی وجود داشته باشد •
- در صورت حصول این سه شرط نامزد خطا کار محکوم میگردد باینکه از عهده خسارات وارده بر طرف خود بر آید اگرچه میزان آن خسارات از مخارج متعارفه تجاوز نماید •
- حال باید دید علت اینکه در قانون مدنی ایران برهم زنده قرار داد نامزدی محکوم به پرداخت خسارت میباشد چیست ؟ - از طرفی مقنن ایران میگوید که باید برهم زدن قرار داد غیر موجه باشد پس اساس این خسارت مبتنی بر عقد نیست و الا صرف عدم انجام تعهد برای ادعای خسارت کافی می بود •

از طرف دیگر خسارات لازم الجبران را محدود بمخارج متعارفه کرده پس اساس ادعای این خسارت جنبه جزائی نیز ندارد و الا تمام خسارات وارده لازم الجبران بوده •

بعقیده آقای دکتر عبده «صرف نظرا از قرارداد نامزدی اقدام غیر عاقلانه طرفی که بدون علت موجه وعده ازدواج را برهم زده موجب ادعای خسارت برای مغرور میشود •

کسی با دیگری قرار داد نامزدی منعقد و آنرا برهم زند و چون در ایران این قبیل امور از نظر اجتماعی قابل مسامحه نیست دختری که بانامزد خود ازدواج نکرده امید یافتن شوهر دیگری نخواهد داشت .

در حال مقنن ایران بعلمت اینکه علاقمند بوده آزادی کامل طرفین را حین العقد تأمین نماید میزان خسارات لازم الجبران را محدود و اسراری نداشته است که نامزدها را وادار کند بقول خود وفاء نمایند .

چون مضرات اجتماعی بر هم زدن بدون جهت قرار داد نامزدی از معایب عدم آزادی کامل طرفین حین اجراء صیغه نکاح بیشتر است امید داریم که مقنن مقرر دارد :
« هر يك از نامزدها که بدون علت موجهی از انجام وصلت منظور امتناع کند باید از عهده کلیه خسارات مادی و معنوی وارده بر مغرور بر آید »

دکتر ا . م . امیریان

گویند که قابل فسخ یکطرفی نبوده فقط قابل فسخ و اقامه می باشد .

VI نتیجه مطالعه در قرار داد نامزدی از نظر

حقوق تطبیقی

دیدیم که طبق رویه قضائی دادگاه های فرانسه اگر یکی از نامزدها قرار داد نامزدی را برهم زند باید از عهده کلیه خسارات مادی و معنوی طرف مقابل بر آید - بنظر ما این دستور بر حکم مسطور در ماده ۱۰۳۶ قانون مدنی ایران برتری دارد زیرا ماده مزبوره فقط استرداد مخارج متعارفه را اجازه داده است و بهمین جهت ممکن است که نامزدها از آزادی عمل خود سوء استفاده کرده از روی هوی و هوس بمهد خود وفاء نمایند بمباراة آخری چون معمولاً مخارج متعارفه بی نهایت کم و غیر قابل ملاحظه است و بعلاوه هیچ خانواده در صدد استرداد آن مخارج بر نخواهد آمد ممکن است بکرات

دنباله شماره پیش

قانون راجع بطرز تنظیم وصیت نامه

مصوب ۲۳ بهمن ماه ۱۳۱۷

نمایند و در صورتیکه اشخاص مزبور مریض یا مجروح باشند ممکن است وصیت خود را در حضور رئیس بهداری ارتش و مدیر بیمارستان که موصی انجا است اظهار نمایند .

چنانکه ملاحظه می شود وصیتنامه مذکور در مواد ۱۰ و ۹ - در مواقع فوق العاده جنگ و محاصره و زندانی بودن است .

ماده ۱۳ - اشخاصی که مطابق ماده ۹ و ۱۰ - وصیت نزد آنها شده و همچنین گراهان مذکور در ماده قبل در اول

ماده ۱۱ - اشخاص میتوانند بقریب مذکور در دو ماده قبل وصیت نمایند که در جنگ یا مأمور عملیات جنگی باشند و یا در محلی زندانی یا محصور باشند که مراد به جارج نباشد .

پس مطابق مواد مزبور افراد و افسران نظامی و کسانی که در ارتش اشتغال بکاری دارند در صورتی که در جنگ یا مأمور عملیات جنگی باشند و یا در محلی زندانی یا محصور باشند که مراد به جارج نباشد میتوانند نزد يك نفر افسر یا هر دینف او با حضور دو گواه وصیت خود را شفاهاً اظهار